

קטן שנתגדל באמצע שבת

רב צבי סבלפסקי

1. רמ"א אורח חיים סימן נ"ג סעיף י'

הגה: ובמקומות שלא נהגו כן, אין לקטן לעבור לפני התיבה אפילו (לב) בתפלת ערבית, אפילו הגיע לכלל י"ג שנים ביום השבת אין להתפלל ערבית של שבת, (לג) <ו> דהרי עדיין יג אין לו י"ג שנה (מהרי"ל

משנה ברורה סעיף קטן ל"ג

(לג) דהרי עדיין - ר"ל במקומות שנוהגין להתפלל של שבת בע"ש מבעוד יום משום תוספת שבת מ"מ הרי עדיין לא נשלמו לו י"ג שנה עד ליל שבת שתוספת שבת אינו מועיל לענין שנות ימי הנער אבל [ל] אם מתפלל בלילה ערבית אחר צאת הכוכבים מותר לירד לפני התיבה ומה שאמר בכל מקום י"ג שנה ויום אחד לא שצריך יום אחד יותר אלא ר"ל שצריך י"ג שנים שלימות מיום אל יום לאפוקי חסרון מקצת שעות הלכך מיד בתחלת לילה נתמלאו שנותיו והוי גדול. ואפילו נולד ביום ר"ה קודם בין השמשות [לא] נעשה ב"מ בתחלת ליל ר"ה של שנת י"ד:

2. מסכת ראש השנה דף כח עמוד א

שלחו ליה לאבוה דשמואל: כפאו ואכל מצה - יצא. כפאו מאן? אילימא כפאו שד - והתניא: עתים חלים עתים שוטה, כשהוא חלים - הרי הוא כפקח לכל דבריו, כשהוא שוטה - הרי הוא כשוטה לכל דבריו!

3. מרדכי מסכת מגילה סימן תשצ"ז-תשצ"ח

ונשאל לה"ר טוביה מווינ"א איך סגיא נהור [רמז תשצח] פוטר בניו ובני ביתו מקידוש והא לרבי יהודה דאמר סומא פטור מן המצות פרק החובל א"כ לא מיחייב אלא מדרבנן והיכי אתי דרבנן ומפיק דאורייתא והשיב דאשכחן דכוותיה גבי קידוש גופיה דאמרינן פרק תפלת השחר מתפלל אדם של שבת בע"ש ואומר קדושה על הכוס והתם מוכח דהיינו שעה ורביע קודם הלילה שעדיין לא קידש היום דאין לומר דשאני התם דתוספת שבת דאורייתא כדאמר פ"ק דראש השנה ור' ישמעאל (דאמר) דמוסיף מחול על הקודש מנא ליה נפקי ליה מדכתיב ועניתם את נפשותיכם הא ליתא כבר פירש רבינו תם דלא נפקא לן מהאי קרא (*אלא) [*ולא] מדכתיב תשבתו שבתכם אלא דוקא לאחריה (*דעד) [*דעל עד] הערב דמינה סליק קאי שהוא תוספת של אחריה דוקא והשתא ניחא הא דקאמר פ"ק דמו"ק הלכתא לר' ישמעאל דבתוספת שלפניה מיירי התם לכך קאמר הלכתא היא ולא קרא וא"כ (לר"ע) [לר' ישמעאל] דאמר הלכתא לא הוי תוספת שבת מה"ת ואפ"ה נפיק בההוא קידוש דמקדש מבע"י דאינו אלא מדרבנן ע"י קידוש דאורייתא שיתחייב לאחר שתחשך גם בנדון זה האי סגי נהור יש לומר שמוציא אחרים המחויבים מדאורייתא אע"פ שאינו מחויב הוא אלא מדרבנן דאע"ג דגבי נשים פרק מי שמתו פריך גבי ברכת המזון אלא אי אמרת דרבנן היכי אתי דרבנן פירוש נשים ומפיק דאורייתא פי' אחרים יש לומר דשאני נשים דלא יבואו לידי חיוב לעולם אבל זה יכול לבא לידי חיוב דאורייתא אם נתפקח והואיל וכן יכול להוציא אחרים ידי חובתן אע"פ שהוא מדרבנן והם מדאורייתא דהא פרק שלשה שאכלו אמר ר' יוחנן לעולם אינו מוציא אחרים עד שיאכל כזית דגן ואע"ג דכזית וכביצה אינו אלא מדרבנן כדאמרינן פרק אלו עוברין דקאמר התם אסמכתא ניהו אפ"ה מוציא מי שאכל כדי שביעה גמורה שהוא דאורייתא הואיל ויכול לבא לידי חיוב דאורייתא אם יאכל עד שישבע ומיהו נ"ל דאין ראייה לכאן דהתם בידו להביא עצמו לידי חיוב דאורייתא אבל כאן אין בידו להביא עצמו לידי חיוב דאורייתא באותה שעה ומ"מ ראייה היא מקידוש שרשאי לומר על הכוס מבע"י אע"פ שאין בידו להביא עצמו לכלל חיוב דאורייתא באותם שעות וה"ל לגבי יציאת קידוש כמקדש באמצע השבוע לשם שבת

4. מסכת פסחים דף קה עמוד א

בעא מיניה רבינא מרב נחמן בר יצחק: מי שלא קידש בערב שבת מהו שיקדש והולך כל היום כולו? - אמר ליה: מדאמרי בני רבי חייא: מי שלא הבדיל במוצאי שבת - מבדיל והולך כל השבת כולו, הכא נמי - מי שלא קידש בערב שבת מקדש והולך כל היום כולו.

5. רא"ש ברכות פרק ג סימן ב

[דף יח ע"א] פטור מק"ש ומן התפלה ומן התפילין ומכל מצות האמורות בתורה. אמרו שפעם אחת היה ר"י ז"ל אונן ואכל בלא הבדלה. א"ל תלמידיו ונבדיל לפניך. אמר להם האמרינן בירושלמי אם ברכו אין עונה אחריהם אמן. ולמחרתו כשבא מבית הקברות אמרו לו למה אינך עושה הבדלה האמרינן טעם מבדיל והשיב להם מאחר שהייתי פטור אמש בשעת חיוב הבדלה משום שהייתי אונן גם עתה פטור אני. שכן מצינו בפרק קמא דחגיגה (דף ט א) חיגר ביום ראשון ונתפשט ביום שני כיון שנדחה ביום ראשון שוב אינו חייב ביום שני. וה"ר מאיר ז"ל דנורנבערג כתב בהלכות שמחות שלו מי שיש לו מת בשבת ולא נקבר עד למחר ולא הבדיל במוצאי שבת נ"ל שמותר לאכול בלא הבדלה. דאמרינן בפ' מי שמתו מי שמתו מוטל לפניו פטור מכל מצות שבתורה. ואמרינן עלה בירושלמי כל הפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט. וביום המחרת לאחר שנקבר מתו אסור לאכול עד שיבדיל דהא קי"ל בערבי פסחים (דף קו ב וקז א) טעם מבדיל. ואמרי' נמי מי שלא הבדיל במ"ש מבדיל והולך כל השבת כולה.